

МОДЕРНІЗАЦІЙНИЙ ТРЕНД СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ: ЦИВІЛІЗАЦІЙНО-ФОРМАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ

MODERNIZATION TREND OF SOCIAL DEVELOPMENT: CIVILIZATIONAL-FORMATIONAL CONTEXT

У статті обґрунтовано окремі теоретико-методичні аспекти модернізації як сучасного тренду управління розвитком суспільства та проаналізовано вектори цивілізаційно-формаційної модернізації в умовах суспільних перетворень, необхідних для забезпечення виходу України на траєкторію сталого розвитку. Зокрема, узагальнено наукові підходи до трактування сутності поняття "модернізація" та з'ясовано головні ознаки модернізації у сучасній структурно-функціоналістичній теорії. На цій підставі під "модернізацією" запропоновано розуміти системний процес різного роду зрушень та перетворень конкретних інституційних сфер суспільства, що забезпечує перехід суспільного устрою від одного стану розвитку до іншого у напрямі його осучаснення й постійного якісного вдосконалення. Такий підхід засвідчує той факт, що модернізація є значно вищим рівнем оновлення суспільства, на відміну від звичайного швидкого економічного зростання та швидких соціальних змін. Доведено доцільність дослідження питань модернізації у формаційному та цивілізаційному аспектах. Проаналізовано рівні цивілізаційно-формаційної модернізації в Україні, а саме: 1-й рівень – соціально-духовна (ціннісна) модернізація; 2-й рівень – політико-економічна модернізація; 3-й рівень – технологіко-економічна модернізація. Встановлено, що сучасний суспільний прогрес – це розвиток суспільств до змішаної формації, солідаристичної цивілізації, до постіндустріального (інформаційного) типу. При цьому суспільний розвиток (окремих формацій, цивілізацій, окремих публічних сфер і т.п.) включає перехідні періоди. Для країн, що знаходяться у перехідному періоді до солідаристичної цивілізації та змішаної формації по мірі розвитку демократичних інститутів і процесів та набуття суспільством ознак суб'єкта управління, авторитарне державне управління трансформується в демократичне публічне управління (від лат. *publicus* – суспільний, народний). Зроблено висновки, що наразі суспільний розвиток сучасного світу відбувається під знаком модернізації. Як наслідок, її модернізаційна парадигма у суспільстві також продовжує постійно розвиватися, здійснюючи експансію в нові для неї галузі теоретизування, абсорбуючи і адаптуючи нові теоретико-методологічні підходи.

Ключові слова: модернізація, механізми модернізації, публічне управління, модернізація публічного управління, суспільний розви-

ток, трансформація, формаційна модернізація, цивілізаційна модернізація.

The article substantiates certain theoretical and methodological aspects of modernization as a modern trend in managing the development of society and analyzes the vectors of civilizational and formational modernization in the conditions of social transformations necessary to ensure Ukraine's entry onto the trajectory of sustainable development. In particular, it summarizes scientific approaches to interpreting the essence of the concept of "modernization" and clarifies the main features of modernization in modern structural-functional theory. On this basis, it is proposed to understand "modernization" as a systemic process of various kinds of shifts and transformations of specific institutional spheres of society, which ensures the transition of the social system from one state of development to another in the direction of its modernization and constant qualitative improvement. This approach testifies to the fact that modernization is a much higher level of renewal of society, in contrast to the usual rapid economic growth and rapid social changes. The feasibility of studying modernization issues in the formational and civilizational aspects is proven. The levels of civilizational and formational modernization in Ukraine are analyzed, namely: 1st level – socio-spiritual (value) modernization; 2nd level – political and economic modernization; 3rd level – technological and economic modernization. It is established that modern social progress is the development of societies to a mixed formation, solidaristic civilization, to a post-industrial (information) type. At the same time, social development (of individual formations, civilizations, individual public spheres, etc.) includes transitional periods. For countries that are in a transitional period to a solidaristic civilization and mixed formation, as democratic institutions and processes develop and society acquires the characteristics of a subject of governance, authoritarian state administration is transformed into democratic public administration (from the Latin *publicus* – public, people's). The conclusions are drawn that currently the social development of the modern world is taking place under the sign of modernization. As a result, the modernization paradigm in society also continues to develop constantly, expanding into new areas of theorizing, absorbing and adapting new theoretical and methodological approaches.

Key words: modernization, modernization mechanisms, public administration, modernization of public administration, social development, transformation, formational modernization, civilizational modernization.

УДК 35.071

DOI <https://doi.org/10.32782/rma2663-5240-2024.42.32>

Обушна Н.І.

доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри
публічної політики,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
<https://orcid.org/0000-0001-5612-3104>

Олійник Н.І.

доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри
публічного управління і проектного
менеджменту
ДЗВО «Університет менеджменту
освіти» НАПН України
<https://orcid.org/0000-0001-8489-4141>

Мельник Ю.В.

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри публічного управління і
проектного менеджменту
ДЗВО «Університет менеджменту
освіти» НАПН України
<https://orcid.org/0000-0002-0827-5135>

Постановка проблеми у загальному вигляді. В Україні, незважаючи на досить складні суспільні виклики, постійно відбуваються суперечливі трансформаційні процеси, спрямовані на конструювання демократичної держави та її інституцій, подальший динамічний і безперервний розвиток цінностей

громадянського суспільства та збереження національних інтересів як самої країни, так і її громадян зокрема.

На думку вітчизняного науковця О. Білоруса, "...як і інші транзитивні країни, Україна за роки незалежності пережила одночасну трансформацію політичної, економічної, соціальної

системи та, що є найбільш складним, – формування єдиної політичної нації і об'єднання цивілізаційно розірваних країн Сходу та Заходу на базі європейських цінностей” [1, с. 4].

Отже, протягом останніх років існування української державності здійснювалися та здійснюються кардинальні суспільні зміни, успіш реалізації яких, на наше переконання, в першу чергу, критично залежатиме від ефективної взаємодії суспільства та влади. Відповідно ключовим драйвером суспільної трансформації має стати дієва модернізація системи публічного управління, без реалізації якої наша держава ризикує опинитися на маргінесі світового розвитку. Все це актуалізує доцільність наукових досліджень щодо формування та використання інноваційних механізмів модернізації вітчизняної системи управління суспільством, яка на сьогодні засвідчує низьку ефективність держави як політичного інституту загалом. При цьому ми погоджуємося з науковцями [2], що сучасні кризові явища в Україні та введення воєнного стану в країні з 24 лютого 2022 року лише посилюють вади цієї системи: її громіздкість, низьку ефективність, віддаленість від місцевого рівня управління та недостатність демократичних процедур керівництва та ін. [2, с. 201].

У свою чергу, дослідження теоретичних засад модернізації передбачає змістовний аналіз структури та векторів її динаміки, що є винятково важливою проблемою для сфери державного управління й суспільної практики та обумовлює необхідність дослідження питань модернізації в стадійно-формаційній (перехід від аграрного до індустріального суспільства) та цивілізаційній (від традиційного до сучасного суспільства) “системі координат” суспільного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті сучасних наукових досліджень представлена значна кількість розвідок, присвячених безпосередньо студіюванню феномену модернізації та її впливу на розвиток сучасного суспільства. Зокрема ґрунтовного розроблення проблема модернізації набула з сер. 60-х років XX ст. у західно-європейській науці та представлена працями таких видатних учених, як: З. Бауман, Д. Белл, М. Вебер, Е. Гідденс, Е. Дюркгейм, Р. Інґлґарт, У. Ростоу, Г. Спенсер, Д. Стіґліц, С. Хантінгтон, П. Штомпка та інші. У свою чергу, питання розвитку суспільства за цивілізаціями та формаціями активно обговорюються в науковій літературі ще з XIX ст. Зокрема, проблеми формаційного та цивілізаційного розвитку суспільства широко розглядаються у працях К. Маркса, Г. Кіссінджера, А. Тойнбі, Дж. К. Гелбрейта, Л. Гурвиця, Д. Норта та ін.

У вітчизняній теорії та практиці динамічне дослідження модернізаційного феномену розпочалося наприкінці 90-х рр. XX ст. та продовжується до цього часу. Серед вітчизняних учених на особливу увагу заслуговують роботи О. Білоруса, А. Колодій, О. Литвиненка, Е. Лібанової, М. Михальченка, та ін.

Дослідження питань модернізації безпосередньо у сфері державного/ публічного управління знайшли відображення у працях таких українських науковців, як: Е. Афонін, Л. Антонова, А. Бакуменко, І. Дегтярьова, О. Євсюкова, Я. Жовнірчик, О. Оболенський, О. Радченко, І. Розпутенко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на актуальність модернізаційної тематики, у вітчизняній науці процес приведення у відповідність основних положень формаційної та цивілізаційної модернізації сучасним засадам суспільного розвитку – далекий від завершення. Науковцями ще не сформовано єдиної модернізаційної парадигми, як не існує і загальноприйнятого підходу до визначення понять та особливостей формаційної та цивілізаційної модернізації.

Мета статті. З огляду на зазначене, метою статті є обґрунтування окремих теоретико-методичних аспектів модернізації, як сучасного тренду управління розвитком суспільства та аналіз векторів цивілізаційно-формаційної модернізації в умовах суспільних перетворень, необхідних для забезпечення виходу України на траєкторію сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні відомо декілька наукових парадигм опису історичної логіки розвитку суспільства як єдиної цивілізації, тобто цивілізаційної системи, серед яких визначилися два основних методологічних підходи – формаційний (моністичний) та цивілізаційний (або плюралістичний).

Формаційна парадигма К. Маркса розкриває логіку зміни соціально-економічних формацій, що визначаються способом суспільного виробництва (єдністю продуктивних сил і виробничих відносин у суспільстві). Формаційний розвиток людства йде від стадії первісності, через роздвоєння на протилежні формації суспільства: політичної та економічної – до змішаної. Розробка формаційного підходу дала можливість застосувати науковий принцип єдності історичного і логічного до розвитку суспільства та оцінити закономірні щаблі руху суспільства до вершини цивілізації [3, с. 40].

У свою чергу цивілізаційна парадигма визначає внутрішню логіку соціального розвитку як послідовність зміни системи локаль-

них цивілізацій людства. Цивілізаційний розвиток також йде по спіралі: від міфологічної цивілізації, через індивідуалістичну і колективістську цивілізацію до солідаристичної цивілізації. Солідаристична цивілізація взаємопов'язана із змішаною формацією та демократичною правовою соціальною державою.

Таким чином сучасний суспільний прогрес – це розвиток суспільств до змішаної формації та солідаристичної цивілізації, яка узгоджує конфліктуючі інтереси і обмежує можливість надання будь-якій групі такої економічної, політичної, ідеологічної влади, що дозволяла б їй ставити свої інтереси і погляди вище суспільних. При цьому важливим джерелом і процесом вирішення соціальних суперечностей у суспільствах виступає модернізація [4].

Етимологічно термін “модернізація” пов'язаний із французькими *moderne* – сучасний, новітній та *modernisation*, що означає оновлення, а також з англійським однокореневими термінами *modern*, *modernity*, *modernization*, щодо яких можливі два варіанти перекладу на українську мову: 1) буквальный: коли всі терміни перекладаються спорідненими словами: модерн, модерний і модернізація; 2) український варіант: сучасний, сучасність та осучаснення [5].

Своє змістовне втілення Модерн знаходить у наукових парадигмах позитивізму, матеріалізму, атеїзму, в політичних системах секуляризованого суспільства, в концептах ліберальної

демократії та соціокультурному уявленні щодо індивідуальної гідності, яка перетворюється на ідеологію свободи і прав людини. Відповідно в наукових працях дефініція “модернізація” досліджується досить різнобічно (рис. 1).

Слід відзначити, що нечіткість вихідних понять, еволюція історичного процесу викликали необхідність численних доповнень вихідної концепції модернізації. Сучасний модифікований модернізаційний підхід помітно дистанціювався від класичної версії, перетворившись із односторонньої, абстрактної концепції в історико-емпіричних дослідженнях, у суперечливу, заплутану й еластичну по відношенню до історичної реальності дослідницьку програму. Але прихильники теорії модернізації підкреслюють, що “модернізаційна перспектива ніколи не претендувала на роль універсальної пізнавальної відмічки, що пояснює все і вся в історичному минулому” [6, с. 104]. Відповідно в сучасній структурно-функціоналістичній теорії виділяють дещо інші головні ознаки модернізації, що узагальнено на рис. 2.

Виходячи з вищевикладеного, під “модернізацією” розуміємо системний процес різного роду зрушень та перетворень конкретних інституційних сфер суспільства, що забезпечує перехід суспільного устрою від одного стану розвитку до іншого у напрямі його осучаснення й постійного якісного вдосконалення. Такий підхід засвідчує той факт, що модернізація є значно вищим рівнем онов-

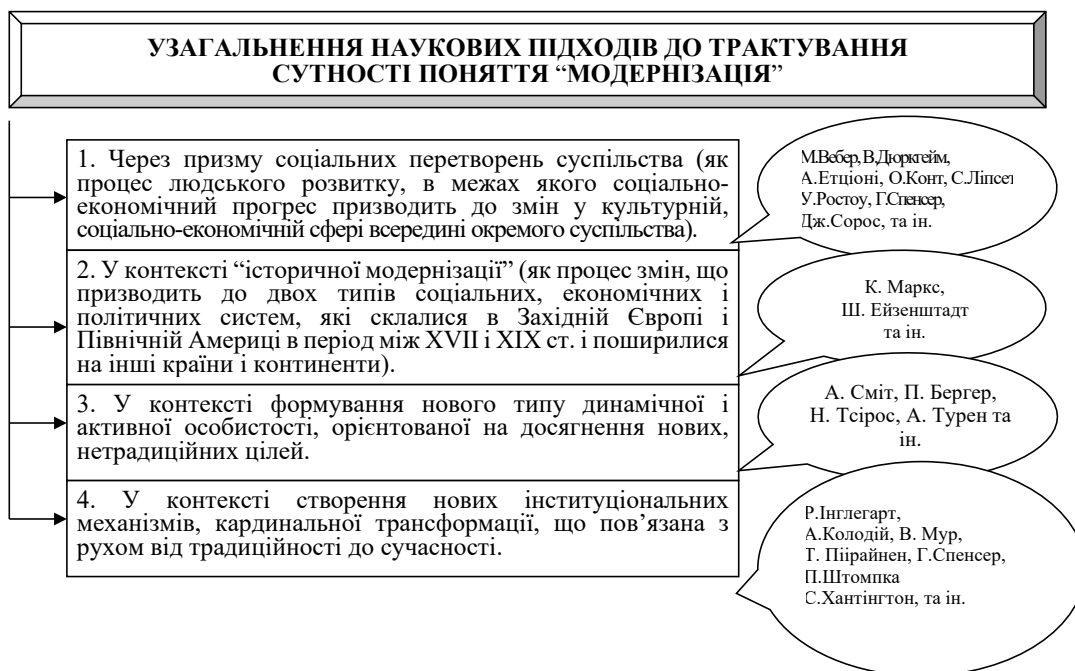

Рис. 1. Наукові підходи до трактування сутності поняття “модернізація” [узагальнено авторами на основі [4]]

лення суспільства, на відміну від звичайного швидкого економічного зростання та швидких соціальних змін. Відповідно саме цей аспект сприйняття модернізації закладає перспективи для подальшої розробки даної проблематики в секторі державного управління.

У даному контексті проф. А. Колодій звертає увагу на те, що “на попередніх етапах розвитку України протягом років незалежності до неуспіху призвела трансформація без модернізації, половинчистість ЗАМІН та викривлення ЗМІН, повернення і насадження архаїчних соціальних форм, про які часто пишуть як про феодальні. Тож, враховуючи власний негативний досвід, маємо тепер не випустити з-під уваги необхідність завершення революції (перезаснування) шляхом доведення до кінця необхідних замін і трансформацій, і продовження та закріплення їх реформами, спрямованими на модернізацію” [7].

Отже, ми солідарні з позицією проф. Михальченка, що модернізація орієнтує суспільство та його структури, сфери на вдосконалювання, просування вперед, на розробку й реалізацію нових цілей, задач, пріоритетів, стратегій. Модернізація – це творчо-перетворююча функція розвитку. Але специфічна – як засіб оновлення суспільств. Модернізація дійсно є незавершеним проектом, і проектом, що ніколи не завершується у глобальному вимірі. Суспільство, яке завершило модернізаційний проект, може вирушати на історичний смітник” [8].

Водночас доцільно чітко розмежовувати поняття “модернізація” та “трансформація”. Якщо модернізація передбачає адаптовану до сучасних вимог зміну процесу з набуттям ним нової позитивної якості, то трансфор-

мація – перетворення внутрішньої сутності певного явища та переведення його з одного стану функціонування в інший. Такий підхід ще раз засвідчує те, що розгляд модернізаційних спроб України неможливо досліджувати відірвано від ідей трансформації.

З огляду на це, можна констатувати, що сучасний суспільний розвиток відбувається під знаком модернізації. Як наслідок, модернізаційна парадигма в суспільстві також продовжує постійно розвиватися, здійснюючи експансію в нові для неї галузі теоретизування, абсорбуючи і адаптуючи нові теоретико-методологічні підходи. Все це обумовлює доцільність дослідження питань модернізації у формаційному та цивілізаційному аспектах.

Формаційна модернізація – це процес вдосконалення формаційної структури суспільства в результаті реалізації потреб й інтересів правлячої еліти (за визначенням Дж. Гелбрейта “плануючої системи”) та провідного класу щодо більш раціонального та ефективного функціонування суспільства.

Суспільно-формаційна модернізація може відбуватися у формі: соціальної еволюції; революції; депривації. Наслідком формаційної модернізації, як правило, є процес заміни попередньої суспільної деформації новою в результаті удосконалення суспільних підсистем та відносин між ними. Тобто суспільно-формаційна модернізація передбачає глибокий і всебічний соціальний конфлікт між старим і новим, традиційним і сучасним суспільством.

Цивілізаційна модернізація також представляє собою конфлікт між старою і новою цивілізацією, між старим і новим світоглядом, ментальністю, інститутами, способом життя

Рис. 2. Головні ознаки модернізації у сучасній структурно-функціоналістичній теорії [4]

людей. Ключовим суб'єктом змін вона визначає саме суспільство. Відповідно в її основі лежить реалізація творчого підходу конкретної спільноти людей до вирішення основних проблем свого розвитку. Вона включає: появу цивілізаційного лідера, нового проекту, цивілізаційного інституту, що відповідає, з одного боку, зовнішнім викликам, а з іншого боку – характеру, ментальності, способу життя суспільства. Тобто цивілізаційна модернізація – це процес вдосконалення цивілізації, обумовлений різними викликами в результаті зміни умов зовнішнього (у т. ч. й інституціонального) і внутрішнього середовища. Відповідно в даному випадку суспільний розвиток краще розглядати не на “стадійній лінійці” (якби витончено не наносили на неї “формаційні поділкі”), а як свого роду “цивілізаційне опахало”, яке розгортається в просторі між логічно очищеними (“ідеал-типовими”) вісями [4].

З точки зору цивілізаційного підходу (А. Тойнбі, С. Хантінгтон) класичні теорії модернізації, як процес набуття рис сучасного західного суспільства, є не просто обмеженими (з них випливають концепти “Кінця історії”, “Смерті Заходу” тощо), але й такими, що теоретично унеможливають їх абсолютну реалізацію. Адже згідно самого визначення кінцевою точкою демократизації для незахідного суспільства в ідеалі має бути ситуація, за якої місце фундаментальних базисних цінностей цього суспільства посядуть цінності демократії як базові цінності західної цивілізації. Тим самим суспільство незахідної цивілізації за своїми ціннісними ознаками де-факто перетвориться на суспільство західного типу, що призведе до завершення суспільного розвитку як руху (рис. 3). Однак, це є неможливим.

Основний парадокс у даному випадку полягає в тому, що, замінюючи традиційні цінності, цінності модерні займають їх місце у “фундаменті державної будівлі”, і поступово самі перетворюються у традиційні, яким відразу починають протистояти новітні, більш модерні цінності, що й обумовлює нову трансформацію суспільства. Таким чином суспільний роз-

виток у ціннісному вимірі не можна окреслити лінійним рухом від старих цінностей до нових. Насправді цей рух має набагато складнішу форму, яку в спрощеному ідеалізованому вигляді можна визначати як спіралеподібний цикл.

Циклічно-хвильовий механізм ціннісного зсуву в процесі суспільного розвитку став логічним продовженням циклічної парадигми. Відтак, логіка цивілізаційної модернізації передбачає шлях інноваційних рішень, де, саме цінності детермінують хід історії, а зміна ціннісної системи того чи іншого суспільства призводить до зміни державно-владних відносин і, врешті-решт – до зміни напрямку його подальшого розвитку.

Водночас актуальним виглядає підхід, що передбачає об'єднання формаційної та цивілізаційної концепцій розвитку суспільства. При цьому в цій теорії поєднуються дві критеріальні відмінності: “система ціннісних орієнтирів” для виділення цивілізацій і “способи виробництва” для виділення формацій. У результаті основний критерій суспільного прогресу – гармонійний розвиток людства і навколишнього середовища.

Не вдаючись до глибоких дискусій щодо переваг і недоліків цих способів моделювання структури суспільства, прийmemo надалі за аксіому їх певну тотожність. При цьому формаційна модель має виражати складну діалектику взаємовпливу матеріально-технічної бази, економічного базису і “надбудови”, в якому суспільна свідомість виступає регулятором і драйвером суспільного буття.

Звідси впливає наступна логіка аналізу структури і векторів цивілізаційно-формаційної модернізації в Україні (рис. 4), згідно якої кожний наступний рівень модернізації соціетальної системи – це засіб і умова реалізації вищерозміщеного рівня у формаційній піраміді.

1-й рівень. Соціально-духовна (ціннісна) модернізація – модернізація “надбудови” українського суспільства, його культурно-духовних орієнтирів, потенціалів і функціоналів. Саме цей вищий цивілізаційно-формаційний

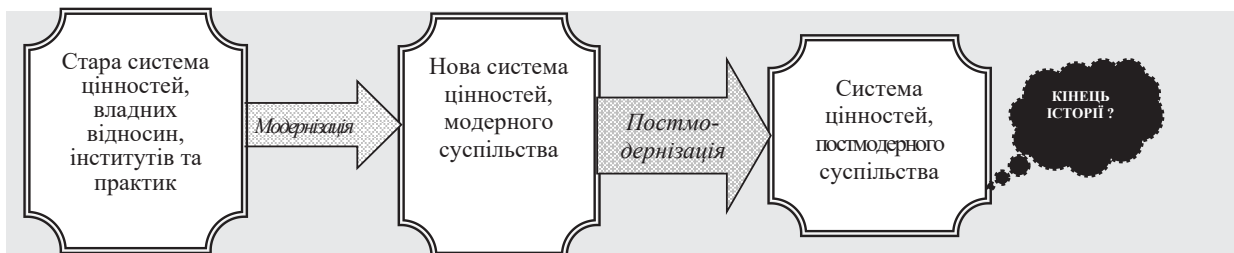

Рис. 3. Класичний (лінійно-прогресистський) механізм модернізації [4]

рівень модернізації задає її стратегічну генеральну мету (місію) – трансформацію (соціалізацію) людини, формування нової спільноти – суспільства модерну.

Об'єктами модернізації на цьому рівні виступають суспільний інтерес, суспільні та особистісні ідеали, ідеології, форми свідомості минулого, сьогодення і майбутнього, необхідні для соціального прогнозування та конструювання у вигляді проєктів майбутнього більш прогресивного суспільства.

У свою чергу реалізація ціннісної модернізації суспільства неможлива без модернізації його економічного базису й відповідного йому політичного устрою.

2-й рівень. Політико-економічна модернізація – модернізація політико-економічного базису суспільства як системи майнових, виробничих і розподільчо-накопичувальних відносин, що утворюють соціально-економічний устрій.

Модернізація України, яка відбувалася протягом останніх десятиліть, пов'язана з цивілізаційним розвитком, географічними особливостями і нав'язуванням різних, іноді діаметрально протилежних думок: радянська буржуазно-демократична модернізація, пострадянська бюрократично-капіталістична, неоднорідна за своїм змістом модернізація перехідного періоду.

Слід нагадати, що за часів перебування у складі СРСР Україна мала досвід ряду вдалих і невдалих спроб модернізувати суспільство – це індустріалізація, подолання неписьменності, урбанізація та ін. Тобто соціалістичний експеримент теж був спробою реалізації модернізаційного проєкту, хоча і з метою реалізації ілюзорних концепцій побудови комунізму.

У той же час розпад СРСР також є наслідком невдалого модернізаційного проєкту – “пере-

будови”, але саме завдяки успішно реалізованій модернізації Україна була однією з найбільш економічно потужних республік СРСР, що й стало “стартовим капіталом” її незалежності.

Наприкінці 1990-х років відбулась деформація офіційно встановлених інституцій, яка продемонструвала всі негативні ознаки етатистської моделі політичної модернізації, у напрямку олігархізації економіки й політики, розповсюдження архаїчних практик (непотизму, корупції тощо), посилення бюрократичного адміністративного контролю та певного обмеження свобод і прав людини. Окрім того, за всі роки незалежності в українців так і не виробилось власного консолідованого інтересу щодо демократії, ринку, європейської інтеграції, НАТО тощо.

Майдан 2014 року, на нашу думку, відкрив перед українцями можливість нарешті поступово відійти від “навздогінної модернізації”, як імітації, та здійснити революційні перетворення з урахуванням власної історичної традиції. Але наразі йдеться не про відродження архаїки, а про запровадження тих модерних форм суспільного життя, які сприятимуть активній участі України у загальносвітовому цивілізаційному процесі та допоможуть їй стати повноцінним членом ЄС, не зважаючи на сучасні виклики воєнного часу.

3-й рівень. Технолого-економічна модернізація – модернізація матеріально-технічної бази, а також системи техніко-економічних і організаційно-економічних відносин, інститутів і форм діяльності, у тому числі ринкових і планових. Цей рівень модернізації є засобом і умовою реалізації “надбудовної” і базисної модернізації суспільства. Особливість технологічної модернізації – її обумовленість

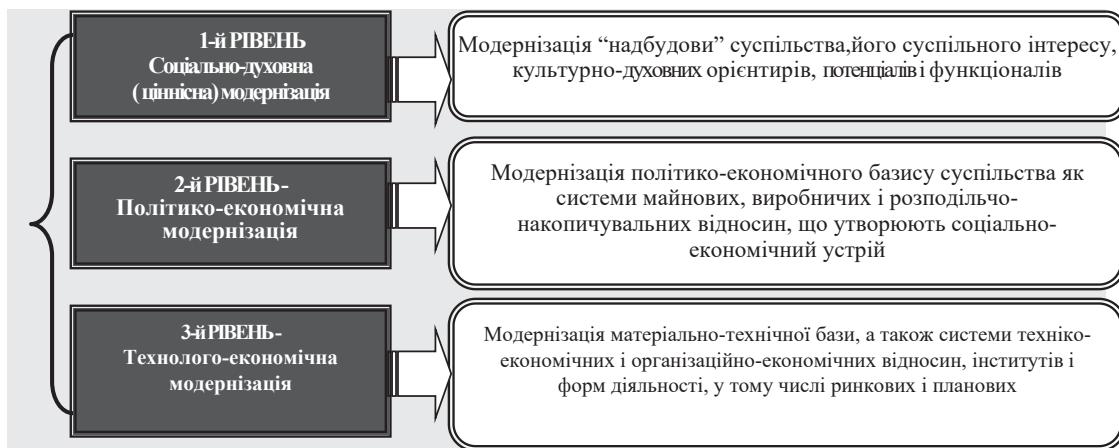

Рис. 4. Рівні цивілізаційно-формаційної модернізації в Україні [узагальнено авторами на основі [4]]

параметрами глобального ринку та світовими трендами у розвитку інноваційної економіки.

Сучасний суспільний прогрес – це розвиток суспільств до змішаної формації, солідаристичної цивілізації, до постіндустріального (інформаційного) типу. При цьому суспільний розвиток (окремих формацій, цивілізацій, окремих публічних сфер і т.п.) включає перехідні періоди. Для країн, що знаходяться у перехідному періоді до солідаристичної цивілізації та змішаної формації по мірі розвитку демократичних інститутів і процесів та набуття суспільством ознак суб'єкта управління, авторитарне державне управління трансформується в демократичне публічне управління (від лат. *publicus* – суспільний, народний). Тобто у сучасних умовах, коли багато складових політичної системи у транзитивних країнах ще не повною мірою сформувалися, саме публічна політика постає єдиним виразником загальних інтересів усіх верств суспільства.

Висновки. Таким чином, можемо констатувати, що наразі суспільний розвиток сучасного світу відбувається під знаком модернізації. Як наслідок, й модернізаційна парадигма у суспільстві також продовжує постійно розвиватися, здійснюючи експансію в нові для неї галузі теоретизування, абсорбуючи і адаптуючи нові теоретико-методологічні підходи. Процес модернізації при цьому: носить комплексний і системний характер, зачіпаючи всі сфери в соціальному, політичному та економічному житті суспільства; супроводжується трансформацією інструментів і способів освоєння та посилення контролю з боку громадянського суспільства, технологічним прогресом; є довгостроковим (десятиліття) процесом, тому що масштаб вирішуваних завдань вимагає повільних і адаптивних змін; є відповіддю на кризові явища в соціально-економічній системі країни; та ін.

При цьому доцільно відзначити, що вектор українського модернізаційного проекту у перехідному періоді до солідаристичної цивілізації та змішаної формації за своїм характером не є традиціоналістським (так як державність України була фікцією протягом усього ХХ ст.) чи євроазійським, а є насамперед європоцентристським, що означає для України рух у

напрямку лише європейської цивілізаційної моделі.

Разом із цим, не слід забувати, що сама модернізація в Україні повинна розглядатися в цілому як комплексний проєкт, що формується не лише з урахуванням найкращого досвіду Заходу, Сходу та передових постсоціалістичних країн, а й має обов'язково враховувати історичні особливості та можливості пристосування до нових умов суспільного розвитку України (у т.ч. й виклики воєнного часу), що й визначає перспективні напрями наших подальших наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білорус О.Г. Транзитивні країни у світосистемі постіндустріального глобалізму. *Економічний часопис*. XXI. 2013. Вип. 0708(1). С. 3–6.
2. Антонова Л.В., Жовнірчик Я.Ф., Штиршов О.М. Модернізація публічного управління як невід'ємна генеруючи компонента відбудови та розвитку міської інфраструктури. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 14. С. 201–208. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.14.201.
3. Чухно А. Цивілізаційні і формаційні підходи та їх роль в економічній теорії та суспільній практиці. *Економіка України*. 2001. № 6. С. 39–47.
4. Обушна Н.І. Інституціональні аспекти розвитку публічного аудиту в умовах модернізації публічного управління в Україні: проблеми теорії та практики: монографія. Київ: Вид-во “Каравелла”, 2017. 470 с.
5. Обушна Н.І., Петринська В.В. Модернізація державної служби та управління людськими ресурсами в Україні: об'єктивна необхідність та особливості реалізації. *Наукові перспективи*. 2021. № 4(10). С. 148–162. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/download/210/212>
6. Опалько В.В. Модернізація світової економіки: теоретико-методологічний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 6.(ч. 1). С. 103–106.
7. Колодій А.Ф. Парадигми змін і сучасний політичний процес в Україні: матеріали IV Міжнародної наукової конференції: “Соціальне прогнозування та проєктування: модернізація політичної системи України” (м. Запоріжжя, 28 березня). 2014. URL: <https://political-studies.com/?p=1090>
8. Михальченко М. Політична реальність в Україні: трансформація, модернізація, революція? *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. 2005. Вип. 7. С. 18–27.